

Prvega pol stoletja

Govor Mirana Kalčiča, izvršnega direktorja in člana upravnega odbora ZVD Zavoda za varstvo pri delu d. d., na prireditvi ob 50-letnici obstoja in delovanja zavoda

Fotografije: IFP, d. o. o. družba za razvoj fotografije

Najprej bi se želel ob uvodnem pozdravu vsem vam zahvaliti za tako številno udeležbo na današnji obeležitvi 50-letnice obstoja in delovanja zavoda na področju vseh oblik zagotavljanja varnega in zdravega dela ter varnega delovnega in življenjskega okolja. S svojo udeležbo brez dvoma potrjujete, da se zavedate pomena varnosti in zdravja pri delu v delovnem in življenjskem okolju kot temeljne vrednote, ki mora biti sestavni del vseh aktivnosti in seveda delovnih procesov, in da cenite polstoletno delo zavoda kot

edine institucije na tem področju, ki zagotavlja partnersko pomoč pri celoti zelo kompleksnega zagotavljanja varnosti in zdravja - od znanstvenoraziskovalne dejavnosti na različnih področjih, ki so imanentna varnosti in zdravju pri delu, medicine dela, preko tehničnega in požarnega varstva, strokovnih nalog varnosti pri delu in usposabljanja ter preiskavah kemijskih, bioloških, fizikalnih in psihosocialnih škodljivosti v delovnem in življenjskem okolju - vključujoč publicistiko in strokovno revijo Delo in varnost, ki izhaja že kar 55 let.

Prav tako bi rad na začetku poudaril in se pohvalil, da z zavodom sodelujem že od leta 1980, in takrat je zavod praznoval 20-letnico svojega obstoja. Takrat sem spoznal Zavod RS za varstvo pri delu na podlagi poslovnega sodelovanja med takratno Skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji in Zavodom RS za varstvo pri delu, in to na področju štetja zavarovalne dobe s povečanjem. Pozneje sem z zavodom sodeloval kot predstavnik resornega državnega organa, pristojnega za delo, pa tudi in zlasti na strokovnem področju ter nadzoru in poslovanju in upravljanju zavoda.

To so dejstva, zaradi katerih moram in z zadovoljstvom ter veseljem spregovorim nekaj besed ob praznovanju in obeležitvi tako pomembnega in relativno, vsaj za

Z V O 50let

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

pravno osebo lahko rečemo, tudi redkega jubileja, kot je pol stoletja obstoja, kar pomeni srečanje s svetopisemskim očakom Abrahamom, ki je sicer živel 175 let. Še posebej ker gre v primeru zavoda za entiteto, ki je bila vseskozi, od ustanovitve, praviloma podvržena tržnim zakonitostim in odvisna predvsem od strokovnosti, zavzetosti in iznajdljivosti ter odrekanju zaposlenih na eni strani in pa od izvrstnega poslovnega in partnerskega sodelovanja s podjetji, gospodarskimi družbami in entitetami v javnem sektorju na drugi strani. Skratka, entiteto, ki je vseskozi zavezana odličnosti pri opravljanju poslanstva, ki je hkrati tudi njena dejavnost, to je zagotavljanju varnosti in zdravja.

Kako se je pravzaprav začela pot zavoda, ki je sedaj delniška družba in se že pol stoletja ukvarja z vprašanji o varnosti in zdravju pri delu? Zavod je v tem dolgem obdobju delovanja postal ne le najstarejši, temveč največji in edini ponudnik celostne palete storitev s področja varnosti in zdravja pri delu in varstva delovnega ter življenjskega okolja.

Rojstni dan zavoda, zapisan v »matičnih knjigah«, je 1. julij 1960. Na ta dan je Izvršni svet Ljudske skupščine LRS z odlokom ustanovil Zavod LRS za zdravstveno in tehnično varnost, današnji ZVD Zavod za varstvo pri delu d. d. To je pravi rojstni dan zavoda. Se pa zgodba lahko neformalno začne že leta 1954, ko je država ustanovila Zavod za proučevanje varnosti pri delu, ki se je leta 1955 preimenoval v Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu. Vendar se je pozneje, ob ukinitvi leta 1960, razdelil v dve entiteti, od

katerih je ena sedanji zavod, katerega naloge so bile ob ustanovitvi usmerjene v tehnično varstvo, zdravstveno varstvo, prometno varnost, varnost v gospodinjstvu, vzgojo proizvajalcev in ostalega prebivalstva, proučevanje fiziologije dela, industrijsko psihologijo s stališča varnosti pri delu.

V omenjenem ustanovitvenem odloku, ki je koncizen in popoln pravni akt, lahko bi rekli izvrsten pravni izdelek, ki bi bil lahko za

z gled današnjim oblikovalcem predpisov, so bile jasno določene naloge zavoda (na področju zdravstvenega varstva, tehničnega varstva, proučevanja varnosti v prometu in gospodinjstvu, fiziologije dela in industrijske psihologije, vse s stališča varnosti pri delu), namen teh nalog (nudenje uslug gospodarskim organizacijam in ustanovam, odkrivanje vzrokov pomanjkljivega zdravstvenega in tehničnega varstva ter predlaganje ukrepov, predlaganje ukrepov za izboljšanje varstva zdravstvenega in tehničnega varstva državnim organom in družbenim organizacijam) ter obveznost sodelovanja zavoda z gospodarskimi organizacijami, pristojnimi državnimi organi, družbenimi organi, znanstvenimi in podobnimi zavodi doma ter v tujini. Določil je tudi

naloge zavoda v zvezi s strokovno pomočjo in prenosom ugotovitev in dosežkov s področij, ki jih je moral obvladovati zavod, strokovnim usposabljanjem ustreznih kadrov, vzgojo »proizvajalcev« in ostalega prebivalstva. Jasno je bil določen način financiranja s plačili za storitve in donacijami za znanstvena raziskovanja ter naloge »splošnega družbenega pomena«, kar pomeni brez neposrednega financiranja države. Uredil je tudi resorne

državne organe (Sekretariat IS za delo, Državni sekretariat za finance LRS in Sekretariat IS za občino upravo) in način upravljanja zavoda preko upravnega odbora, ki je imel 14 članov, od tega 11 predstavnikov države, vključno s predsednikom, ostali pa so bili člani kolektiva. Sliši se jasno in večinoma še danes aktualno, razen tega da država nima več upravljavskih upravičenj, čeprav zavod vseskozi sodeluje in nudi strokovno pomoč različnim državnim organom.

Dejansko pa se je delovanje zavoda začelo na Parmovi ulici v Ljubljani - na začetku je bilo zaposlenih le 11 delavcev. Zavod se je financiral na podlagi ustanovitvenega akta le s plačili za opravljene storitve in donacijami. Že leta 1961 pa so vodstvo in zaposleni sprejeli sklep o najemu kreditov in izgradnji la-

50 let ZVD

stne poslovne stavbe, ki je bila dograjena leta 1963 na Zalokarjevi ulici 10 v Ljubljani, pozneje pa se je zaradi ukinitve prvotne ulice hišni naslov spremenil v Bohoričeva ulica 22 a - tam, kjer je danes območje pediatrične klinike. Delavci zavoda so tako brez pomoči države sami ustvarili in razvili tak zavod, kot ga poznamo danes, in to od poslovne stavbe do opreme ter drugih pogojev za delo in poslovanje. Pozneje se je zavod bolj ali manj uspešno širil, tako da je bila leta 1976 odprta poslovna enota v Kopru, leta 1986 pa tudi v Celju.

Že leta 1991 je bil sprejet prvi poslovnik o kakovosti in vzpostavitvi ter vzdrževanju sistema kakovosti zavoda. Tako se je zavod zavezal odličnosti. Leta 1994 je bila prvič organizirana mednarodna konferenca Globalna varnost (Bled, 26. 5.-27. 5. 1994), ki so se je udeležili številni domači in tuji ugledni strokovnjaki. Uveljavljeno mednarodno konferenco bo zavod letos organiziral že desetič zapored.

Leta 1998 se je zavod lastninsko preoblikoval iz osebe javnega prava v delniško družbo, pri čemer pa ni spremenil filozofije in svojega načina funkcioniranja ter poslovanja. Ohranil je vse svoje funkcije in dejavnosti, vključno s strokovno pomočjo pristojnim ministrstvom in drugim državnim

organom. Ob tem se je tudi preimenoval v ZVD Zavod za varstvo pri delu d. d. Od leta 2003 pa domuje v novi poslovni zgradbi na Chengdujski cesti 25 v Ljubljani.

V zadnjih letih je glede razvoja treba poudariti zlasti razširitev akreditacij, statusov priglašenega organa, dograditev poslovne stavbe in parkirišč leta 2009, širjenje obsega zdravstvene dejavnosti, povezovanje s partnerji v drugih državah, sodelovanje v mednarodnih projektih, uspešno poslovanje in povečevanje prihodkov od prodaje, pridobivanje večjih novih poslov, razvijanje partnerskih odnosov z naročniki, pa tudi širitev svetovalnih storitev na področje delovnega prava in socialne varnosti ter ne nazadnje skrb za zaposlene.

Obletnica zavoda dokazuje, da ima to strokovno področje v Republiki Sloveniji izredno tradicijo in dolgo samostojno zgodovino, še posebej če upoštevamo, da stroka varnosti in zdravja pri delu sega v obdobje začetka industrijske dobe, kar pomeni nekaj več kot sto let v preteklost. Ugotovitev se nanaša na pravno, nadzorno in seveda tudi institucionalno ureditev tega področja.

Kakšna gospodarska družba je nastala v teh letih? Ob 50-letnici obstoja in delovanja zavoda lahko ugotovimo, da je zavod postal

in ostaja edina tovrstna institucija, ki vseskozi v celoti pokriva vsa področja varnosti in zdravja pri delu ter varnosti in zdravja v delovnem in življenjskega okolju in, upošteva sistem kakovosti, razpolaga s številnimi akreditacijskimi listinami po standardih 17020 in 17025 ter certifikati kakovosti ISO 9001.

Zavod je v teh letih postal in je najpomembnejši nosilec znanja, stroke in doktrine na omenjenih področjih. Minister za delo, družino in socialne zadeve dr. Ivan Svetlik je v intervjuju za prvo številko letošnje revije Delo in varnost sicer obžaloval, da država nima doktrinarne državne institucije na tem področju. Ob tem pa lahko povem, da veljavna zakonodaja daje splošne zakonske podlage za javno-zasebno partnerstvo ali prenos javnih pooblastil tudi na tem področju. Zavod bi v tem smislu glede na strokovnost in usposobljenost ter njegovo celovito paleto dejavnosti, potrebno najsodobnejšo opremo in akreditacije ter izpolnjevanje zahtev ISO standardov lahko bil tak partner, še posebej če upoštevamo njegovo sicer razvito družbeno odgovornost in trajnostno razvojno naravnost. Treba pa bo premagati predsodke in dvome, ki so sicer v določenih obdobjih spremljali in še vedno spremljajo medicino dela in strokovnih nalog varnosti pri delu, v zadnjem času pa tudi partnerstvo javnega z zasebnim.

Ta področja niso nikakršen relikv prejšnjih političnih sistemov, kar dokazuje tudi regulativa EU in konvencije MOD, še zlasti okvirna direktiva Sveta o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja pri delu, št. 89/391/EGS, Konvencija MOD, št. 155, o varstvu

ZVD

50let

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju, Konvencija MOD, št. 161, o službah medicine dela, pa tudi Evropska socialna listina - revidirana, ki določa pravico delavca do varnega in zdravega dela. Samo prebrati jih je treba! Navedeni dokumenti, naj poudarim, vsebujejo tudi naloge države v zvezi z zagotavljanjem razmer za varno in zdravo delo.

Zavod pa mora in bo, glede na dejstvo, da Republika Slovenija nima t. i. doktrinarne institucije s statusom osebe javnega prava in udejanjenega zasebnega partnerstva na tem področju, s svojimi aktivnostmi sodeloval in prispeval k nadgradnji sistema varnosti in zdravja pri delu ter izboljšanju delovnega in življenjskega okolja, sodeloval pri oblikovanju doktrine varnosti in zdravja pri delu, izboljšanju normativnega okvira, nudil konkretne storitve za delodajalce, ki morajo zagotavljati svojim delavcem varno in zdravo delo. Zavod in njegovi strokovnjaki so in bodo sodelovali s pristojnimi državnimi organi in tako prispevali k oblikovanju normativnega okvira varnosti in zdravja pri delu v najširšem smislu ter tudi k njegovemu izvajanju in promociji v praksi.

Na zavodu si vseskozi zavzeto prizadevamo, da bi se:

- stanje na področju varnosti in zdravja pri delu izboljšalo,
- da bi se zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu promoviralo kot ekonomsko kategorijo, kot prihranek, investicijo, vrednoto in pravico, hkrati pa
- uvedli sodobnejši in današnjim okoliščinam, novim stresorjem, tveganjem in spremembam v demografski sliki prebivalstva

prilagojeni pristopi k zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu.

Zavod si bo glede na svoje strateške cilje in usmeritve tudi v prihodnje prizadeval, da bo:

- izvajal take storitve, ki bodo ustrezale in dvigovale raven varnega in zdravega dela pri konkretnih naročnikih njegovih storitev doma in v tujini, kar lahko opredelim kot njegovo dejavnost na prvem nivoju;
- na drugem nivoju pa si bo prizadeval za tak sistem varnosti in

zdravja pri delu, ki bo ustrezal poslovnim partnerjem in širši skupnosti - pri čemer imam v mislih sodelovanje z oblikovalci in izvajalci sistema VZD (normativni okvir, institucionalni okvir ...).

Zavod mora in bo v naslednjih letih promoviral zdravje v delovnih okoljih kot sestavni del vsakega delovnega procesa z vključevanjem zavedanja, da mora biti zagotavljanje varnega in zdravega dela usmerjeno v končni, sicer nikoli dosegljivi cilj, »nič poškodb pri delu in nič bolezni v zvezi z delom ter poklicnih bolezni«, vključeno v trajnostni razvoj družbe in strategije na vseh ravneh razvoja delodajalcev v javnem in zasebnem sektorju.

Pri tem vidim zavod v prihodnjih letih kot entiteto, ki izkorišča sinergijske učinke celote njegovih storitev, ki bodo temeljile na razvitem sistemu kakovosti, kar naj bi in, prepričan sem, tudi bo zagotavljalo zadovoljstvo strank. Prednost zavoda pred konkurenco je, da ima dolgo tradicijo, ki pripomore k prenosu znanja iz generacije v generacijo. Večje število visokoizobraženega kadra različnih profilov in izjemna raznolikost dejavnosti družbi dajeta možnosti poglobljenega poznavanja stanja v slovenski industriji, storitveni dejavnosti in javnem sektorju ter tudi potreb strank.

Pri zagotavljanju teh ciljev, ki so širši, kot je samo povečevanje virov prihodkov in doseganje dobička ter donosnosti, bo in mora zavod v naslednjih obdobjih dosegati tako visoko kakovost opravljenih storitev, da bodo te popolnoma zadovoljile poslovne partnerje in naročnike, in širiti svojo dejavnost na vseh področjih, ki bodo v perspektivi vse bolj nujna ob naglo spreminjajočih se okoljih. Skratka, poslanstvo zavoda je v zagotavljanju varnega in zdravega delovnega in življenjskega okolja kot vrednote ter ustavne pravice. In hkrati njegova dejavnost, za opravljanje katere veljajo tudi v naslednjih obdobjih naslednje premise (vrednote in cilji za prihodnost):

- zavod je najboljši odgovor na vprašanje, kako najlaže priti do najkakovostnejših in celostnih storitev s področja varnosti in zdravja pri delu ter v življenjskem okolju;
- kompetentnost - zavod in zaposleni upoštevajo načelo popolnosti in odličnosti v vsem, kar delajo, z namenom opravljati visokostro-

50. let ZVD

- kovne in kakovostne storitve - to je zavzetost za doseganje ciljev, inovativnost, prilagodljivost;
- poštenost, transparentnost, nepristransko in etično poslovanje;
- zahtevnost ciljev - zavod bo ostal in razvijal status vodilne, osrednje, povezujoče institucije na področju varnosti in zdravja pri delu oziroma varovanja življenjskega in delovnega okolja;
- zavod bo zaželeno priložnost za zaposlitev strokovnjakov različnih profilov, ki se ali se želijo ukvarjati s tem področjem;
- zavod bo zadovoljeval interese vseh udeležencev: zaposlenih, lastnikov, države, širšega in ožjega družbenega okolja.

Po poti, začrtani pred pol stoletja s strani naših predhodnikov, je treba hoditi naprej! Tako kot oni moramo na tej poti ustvarjalno razvijati zmeraj nove zamisli, nove načine in postopke zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu.

Iz leta v leto so in smo uspeli s skupnimi močmi na tej poti dograjevati naš, sprva majhen paradržavni zavod, ki je pozneje po kriterijih ZGD prerasel v pomembno delniško družbo z lastniki, ki se zavedajo družbene odgovornosti zavoda in njegove vpetosti v vse oblike trajnostnega razvoja. Ta pot se ta hip nepretrgano nadaljuje. Tudi na današnji slovesnosti. Ker se s tem korakom utrjuje vrednota - varno in zdravo delo ter delovno in življenjsko okolje. Naj se ta pot neprekinjeno nadaljuje!

Naj povzamem misel pokojnega alpinista Nejca Zaplotnika, da cilj ni gora, cilj je pot in da smo mi ter naši predhodniki uspešno prehodili pot in da uspešno hodimo po poti, na kateri ne smemo zastati. Z zavzetostjo moramo pripraviti

take ukrepe, sisteme in postopke, da se bomo končnemu cilju, ki pa je žal popolnoma neuresničljiv, približali, saj v življenju ni nič sto odstotnega.

Na zavodu si bomo z vsemi silami prizadevali, da bomo izgrajevali zavod v močno gospodarsko družbo, ki bo vpeta v vse oblike trajnostnega razvoja v RS. Zavedamo se družbene odgovornosti in zavod je družbeno odgovorna institucija, zaposleni na zavodu pa čutimo poslanstvo, da je treba varnost in zdravje pri delu obravnavati kot vrednoto in pravico.

Za konec pa še to! Kaj pravzaprav sestavlja nezamenljivo in značilno podobo zavoda? Enakovredno, vendar pa na prvem mestu zaposleni v katerem koli obdobju, poslovni partnerji, resorni državni organi, družbeno odgovorni lastniki in vsi drugi, ki na kakršen koli način sodelujejo z zavodom.

Dragi gostje! Res še enkrat hvala, da ste s svojim delom, sodelovanjem, prispevkom in obiskom na tej prireditvi počastili 50-letnico zavoda. Hvala torej vsem sodelavcem zavoda in poslovnim partnerjem v vseh pomenih in zvezah, še posebej pa zaposlenim vseh generacij.

Za njihov prispevek na tej dolgotni poti se jim ob tej priliki iskreno zahvaljujem v imenu zavoda in svojem imenu. Seveda pa moram poudariti, da računam na vašo ustvarjalno družbo tudi v naslednjih 50 letih! Prepričan sem, da ste in boste skupaj z mano ponosni, da imate možnost prispevati k razvoju zavoda kot oblikovanju naše skupne zgodbe. Zgodbe o zagotavljanju varnega in zdravega dela ter delovnega in življenjskega okolja.

Zanamci bodo ocenjevali pot, ki je hkrati tudi cilj in ki jo bo treba prehoditi v naslednjih letih, ob naslednjih, morebiti dekadnih jubilejih, vsekakor pa ob naslednjem tovrstnem jubileju zavoda leta 2060! Morebiti spet na Ljubljanskem gradu. Prepričan sem, da bodo ugotovili, tako kot mi v tem obdobju, da je bil zavod vse-skozi na pravi poti in pri tem učinkovit in uspešen.

Hvala.

Miran Kalčič

ZVÜ 50let

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.